

AGENDA 2030 PARA EL DESARROLLO SOSTENIBLE
GUARANÍ

Ñamoambue ñande
arapy: mba'eaporä 2030
ñemongakuaa
ñembyai'yrepe guarä

Ñamoambue ñande arapy: mba'eaporä 2030 ñemongakuaa ñembyai'ÿrepe guarä

Jasyporundy 2015-pe, 3 ary rire peteĩ apopa'ÿva heta tapicha oikehápegui, 193 tetänguéra mburuvicha omonei Asamblea General de Naciones Unidas-pe Mba'eaporä 2030 Ñemongakuaa Ñembyai'ÿrepe guarä (Agenda 2030 para el desarrollo sostenible), ojeruréva “aníke topyta avave tapykuépe”.

Mba'eaporä 2030, omoirüva tetänguéra sambyhyhára, tapichakuéra, ñemuguasureko sambyhyhárakuéra ha parlamentario kuéra ohenduka ijere:

- Topa opaichagua mboriahureko ha ñembyahýi.
- Toñeñangareko arapy ani haguä oñembyai
- Tañaha'ä opa yvypóra tovy'a haguä tekove poräme
- Taikatu ñamopu'ä tekoveaty imoñera'ÿrayhúva, hekojojáva, omoingéva tapichakuérape ha ndaiporihápe ñoräirö
- Tañaha'ä toiko peteĩ jokupyty arapygua jekakuaa poräme guarä toheka tekoayhu arapyépe.

Ñembojoja mba'eaporä 2030-pe argentina-pe

Tetä Argentina sambyhyhára ojupíva jasybatei 2015-pe ome'ë iñe'ë omboaje haguä mba'eaporä 2030 ha omoï Consejo Nacional de Coordinación de Políticas Sociales-pe (CNCPS) ojapo haguä ko'ä mb'ae:

- 1) Omohenda poräva'erä opa mba'e ikatu haguäicha ODS rembipota oñemoañete, ha
- 2) Toma'ëva'erä toñemboaje mba'eaporä 2030 ñane retäme.

Ko apopa'yva oreko heta ñemba'apo oja'póva oñondivepa organismo kuéra tetägua, provincia ha municipio kuéra sambyhyhára, Naciones Unidas retepy, organización kuéra tekove'atygua ha mba'eñemuatyguasugua.

Ko tembiapópe ojejesareko porä Derecho Humano kuérare ha avei noñemboykeséi kuñanguérape, ñande rapichakuéra hasývape ha avei ñande ypykuérape.

Ñemogakuaa ñembyi'üre rembipota

Ñemongakuaa ñembyai'üre mba'eaporä 2030 oñemopehë 17 tembipota ñemongakuaa ñembyai'yrepe guarä (ODS) ha 169 ñeguahëharä tetä ñavö omohenda hekoteépe, ipu'akaháicha, ikakuaápe, política ha iporavopyre kuéra, ikatu haguäicha oñemoañete.

1. TOPA MBORIAHUREKO

TOPAITE OPAICHAGUA MBORIAHUREKO OPA ARAPÝPE.

Mboriahureko ndaha'éinte mba'ekuéra ha pirapire pore'ý; ha'é avei ñembyahýi ha ndaipóriramo hi'upy tesäi reruha, ndikatúiramo ojeike mbo'ehaópe ha ambue servicio básico kuérape, avei oñemboykéramo tekoatýgui, ha ndikataui ramo ojeporavo mba'éve. Pirapire jekakuaa ogueruva'erä avei mba'apoha ikatúva oiko ijehe ha omoherakuäva'erä tekojoja.

2. ÑEMBYAHÝI'Y'

TOPA ÑEMBYAHÝI, TAIKATU OPAVAVE OKARU, MAYMÁVA TOGUEREKO TEMBI'U RESÄI RERUHA HA TOÑEMOHERAKUÄ ÑEMITÝREKO YVY OÑEMBYAI'YVA.

Ñemitý, mymbakuéra ñemongakuaa ha pirakutu iporä tetä jekakuaápe guarä, ñembyahýi'yme guarä ha mboriahureko'yme guarä, ome'évo hi'upy tesäi reruha ha avei ikatúvo oñeñemu mba'érepy.

3. TESÄI HA JEIKOPORÄ

TOÑEMOAÑETE TEKOVE HESÄIVA HA TOÑEMYSÄI JEIKOPORÄ OPAVAVÉPE GUARÄ, MITÄME HA KAKUAÁPE.

Tekotevë hatave tembiapo opaite haguä mba'asy kuéra ha oñembohovake haguä heta mba'e rehe tesäi rehegua.

4. MBO'EPY IPORÄMBAJEPÉVA

TOIKO PETEÏ MBO'EHAO IKATUHÁPE TOIKEPA, HEKOJOJÁVA HA IMBO'EPY PORÄMBAJEPÉVA, HA TAIKATU OPAVAVE OÑEMOARANDU HEKOVE PUKUKUE AJA.

Kóva oheka tohove yvypóra mbo'ehaópe ha avei tahetave tapicha ohai ha omoñe'ékuaáva, ani ijetu'u ojeike haguä mbo'ehaópe ha tojehupyty tekojoja mitä ha mitäkuña apytépe.

5. TAIJOJA KUÑA HA KUIMBA'E

TAIJOJA KUÑA HA KUIMBA'E HA TOÑEMOMBARETE KUÑA HA MITÄKUÑANGUÉRA.

Ojehekágui kuña ijojávo kuimba'épe mbo'ehao jeikehápe, tasyo jeikehápe, mba'apo poráme ha porohokoviápe ikatu haguäicha oiporavo, oñemuaña ñemureko ikatúva oiko ijehe ha ojapororä tekoveatýpe ha arapy avatýpe avei.

6. Y POTĪ HA ŅEMOHESĀI

TOĪ Y OPAVAVÉPE GUARĀ, TOŅEŅEMYSĀI PORĀ HA TOŅEMOHESĀI Y MAYMÁVAPE GUARĀ.

Y ndaiký'áiva ha oīva opavavépe guarā imba'eguasuede arapýpe jaikosehápe, ha'e mba'e tekotevētēva noñembyaíri haguā ñande arapy. Ñañangarekova'erā y ani haguā opa, ani haguā ivai, ani haguā oñemohesāi vai, umíva ikatu ñanemomba'asy ha ikatu avei ombosa'ive hi'upy.

7. MBARETEKUE IKATÚVA OJEJEHUPYTY HA NOMBYAÍRIVA

TAIKATU OPAVAVE OIPORU MBARETEKUE IKATÚVA OJEJEHUPYTY, KYHYJE'ÝRE, ÑEMBYAI'ÝRE HA KO'ĀGAGUA OPAVAVÉPE GUARĀ.

Mbaretekue ñembyai'ýva omoambue tekovekuéra, virurekokuéra ha arapy; ikatu omoañete jeike mbaretekue ko'āgaguávape ha ikatúta oñembopyahujey mbaretekuekuéra.

8. MBA'APOPORĀ HA VIRU KAKUAA

TOŅEMOMBARETE VIRUREKO MANTE REI, OIKEHÁPE MAYMÁVA HA OMBAI'ÝVA ARAPY, TOIKO MBA'APO PORĀ HA OMBÁ'EJAPÓVA MANTE OPAVAVÉPE GUARĀ.

Ikatu haguāicha virureko okakuaa avaty omoī porāmbava'erā oñeikotevēva tapichakuéra imba'apoha porā haguā, ombotuichávo virureko ñande arapy ñembaí'ýre.

9 INDUSTRIA, MBA'EPYAHU HA TEMBIPORUKUÉRA

9. INDUSTRIA, MBA'EPYAHU HA TEMBIPORUKUÉRA

TOJEJAPU TEMBIPORU IKATÚVA IÑAKARAPU'Ä, TOÑEMOMBARETE INDUSTRIALIZACIÓN OMOINGÉVA TAPICHÁPE HA IKATÚVA OIKO IJEHE HA AVEI TOÑEMOHERÄKUÄ TEMBIPORUKUÉRA PYAHU HA KO'ÄGAGUA.

Viru oñemoiva tembiporúpe (mbayrumýi, ñemoaký, mbaretekue ha mba'é pyahu momarandu rehegua) imba'eguasujete ñemongakuaa ñembyai'yrepe guarä. Oñeikotevë hina tembiporukuéra oikóva ijehe omombaretétava tavakuérape hosäve haguä ára ñemoambuére ha tombotuicha virureko ha tombopy'aguapy avaty.

10 TAIMICHĪVE JUAVYREKO

10. TAIMICHĪVE JUAVYREKO

TAIMICHĪVE JUAVYREKO TETÄME HA TETÄNGUÉRA APYTÉPE.

Heta ramo jepe oi ñande rapicha osëvo mboriahúgui, oi gueteri juavyreko guasu ñande avatykuérape. Virureko jekakuaa ndohupytyipa opa haguä mboriahureko nomoingepái ramo opavavépe

11 TAVAKUÉRA HA TAVAPYKUÉRA OIKÓVA IJEHE

11. TAVAKUÉRA HA TAVAPYKUÉRA OIKÓVA IJEHE

TAVAKUÉRA HA TAVAPYKUÉRA OIKOHÁPE YVYPÓRAKUÉRA TOÏ TEKOJOJA, KYHYJE'ÿ, TAIÑAKARAPU'ÄKATÚVA HA TOIKO PORÄ IJEHE.

Taperä jaiopotáva oguereko tavakuéra ome'éva juruja ha ikatuhápe ojeguereko mba'ekuéra oñeikotevëva, mbaretekue, óga, mbayrumýi ha hasy'yreko opavavépe guarä.

12. JEJAPOPYRE HA JEPORU HEKOPORÄVA

UMI MBA'E OJE'ÚVA HA OJEPORÚVA TAIKATU OJEJAPO ÑEMBYAI'ÿRE.

Hi'upy'apo ha tembiporu'apo ombotuichave ha omoporäse opa mba'e, ojeporu'ive rupi mba'ekuéra, ñembohyku rupi ha ñemongy'apyre rupi tekove pukukue aja.

13. TEMBIAPO ÁRA REHE

TOÑEMBOHOVAKE ÁRA ÑEMOABUÉRE HA MBA'E VAI OJAPÓVA.

Ipiretépe oñandu tapichakuéra ára ñemoambue, umíva apytépe oí y para oñembotuicháva ára hakuve rupi ha mba'ekuéra ára rehegua imbareteve rehe ko'äga.

Ndajajapói ramo mba'eve, ikatu ivaive. Tapichakuéra imborihuvéva ohasa asyvéta.

14. TEKOVE PARAPYPE

TOÑEÑANGAREKO HA TOJEIPORU PORÄ PARAKUÉRA HA MBA'EKUÉRA OÍVA PARAPYPE JEKAKUAÁPE GUARÄ.

Parakuéra ombohekove arapyre tapichakurape gurä. Ko'áva ojeporu porä ramo ñande raperä iporävéta.

15. TEKOVERÄNDY YVYGUA REKOVE

TOJEPORU PORÄ OPA MBA'E TEKORÄNDY YVYGUÁPE, TOÑEMBOHOVAKE TAVE'ÿME, TOÑEMBOJOKO HA TOÑEMOAMBUE YVY ÑEMBYAI HA TOÑEHA'Ä ANI HAGUÄ OPA TEKOVE HETAICHAGUA OÿVA ARAPÝPE.

Ka'aguykuéra ome'ë hi'upy ha tekoharä, ha avei oñeikotevë oñembohovake haguä ára ñemoambuépe, ka'aguy oñangareko tekove hataichagua ha ypykue rógare.

16. PY'AGUAPY, TEKOKOJA HÁ INSTITUCIÓN KUÉRA HATÁVA

TOIKO AVATY PY'AGUAPY OÿHAME TENDA MAYMAVÉPE GUARÄ HA IKATUHA OIKO PORÄ IJEHE, TAIKATU OIKE JUSTICA OPAVAVE HA TOJEJAPO INSTITUCIÓN KUÉRA OIKO PORÄVA, HEKOPORÄVA HA IKATUHÁPE OIKE OPAVAVETE.

Institución kuéra heko poräve ha ojapo poräva hembiaapo avatýpe imba'eguasute ikakuaa haguä ñemai'ÿre.

17. ÑE'ËME'Ë IKATU HAGUÄICHA OJEHUPYTY TEMBIPOTAKUÉRA

TOÑEMOMBARETE TEMBIAPOKUÉRA HA TOÑEMOINGOVE ARAPY ÑE'ËME'Ë ÑEMONGAKUAA ÑEMBYAI'ÿREPE GUARÄ.

Toiko porä haguä mba'eaporä ñemongakuaa ñembyai'ÿrepe guarä tekotevë ñe'ëme'ë arapypegua, tetämegua ha tavapegua tetä sambyhyhára apytépe, sector privado ha avaty oiháme ñe'ëme'ë ha tembipota ipa'üme omotenondéva yvypórape ha arapýpe.

Para más información sobre la Agenda 2030
y los Objetivos de Desarrollo Sostenible
www.odsargentina.gob.ar

También disponible en:

WICHÍ

QUECHUA

GÜNÜN A YAJÜCH

MAPUCHE

QOM

Las traducciones de la serie “Objetivos de Desarrollo Sostenible en lenguas originarias” fueron realizadas por profesionales del Centro Universitario de Idiomas (CUI), con el apoyo institucional del Instituto Nacional de Asuntos Indígenas.